

förändring är det som premieras? Vad för ordning är det som ska upprätthållas och kanske framför allt för vem? Vem får utgöra det ”kollektiva” och vem får anpassa sig eller för den sakens skull påtala den rådande ordningen? Där vissa ser naturtillstånd kan andra uppleva förtryck. Arjun Appadurai förklarade en gång att den enes föreställda gemenskap är den andres politiska fångenskap. Formuleringen håller också idag.

Bokens diskussion bygger på en analytisk uppdelning mellan individ och kollektiv. Samtidigt kan individen inordnas och inordnar sig sannolikt själv i fler gemenskaper än den som upplevs förtryckande. Kanske blir den förtryckta förtryckare beroende på vad vi avser med det kollektiva. Det hela handlar om på vilka nivåer vi bedriver vår samhällsanalys. Fokus på motsättningar riskerar att underskatta betydelsen av människors aktiva upprätthållande av de institutioner som fyller en funktion i den gemenskap de själva upplever sig tillhöra. Vad är det som händer när konflikter inte äger rum? Hur kan vi förstå de människor som inom sina gemenskaper upplever det lustfyllt att agera i enlighet med normer och inte upplever dem som ett tvång? Vilka drivkrafter får människor inom en viss gemenskap att aktivt ta ställning för en särskild ordning? Kunskapsproduktion eller repressiv disciplinering – vilken sida av myntet ska man undersöka? Vem vet? Bokens begränsade format gör gällande att det kanske helt enkelt handlar om att välja vilka trådar man ska dra i – om vi nu har något eget val.

Daniel Bodén, Uppsala

Anneli Palmsköld: *Begreppet hemslöjd*. Hemslöjdens förlag, Stockholm 2012. 45 s., ill. ISBN 978-91-977539-5-1.

Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund (SHR) fyllde 100 år 2012. I samband med jubileet utkom skriften *Begreppet hemslöjd* där etnologen Anneli Palmsköld har antagit den utmanande uppgiften att presentera det komplexa begreppet hemslöjd. Skriften är utgiven på Hemslöjdens förlag och är rikt illustrerad med bilder som visar såväl slöjdare, slöjd och material som Hemslöjdens ideologer. Hemslöjden jubilerar samtidigt som vi ser ett växande intresse för handarbete, hantverk, slöjd och skapande betecknat som DIY (Do It Yourself) eller Craftivism; begrepp som konnoterar olika grad av socialt-, politiskt- och/eller miljöengagemang. Palmsköld har disponerat sin diskussion av begreppet både kronologiskt och tematiskt. Hon börjar i ordböckernas och

hemslöjdsideologernas definitioner och användningar av begreppet. Därefter följer en presentation av olika användningar och representationer av begreppet inom ramen för hemslöjdsrörelsen över tid. Skriften bygger på tidigare forskning, källtexter, statliga utredningar, utställningar och ordböcker. Texten visar hur Hemslöjden som social rörelse har varit delaktig i att forma den syn vi har idag på vad hemslöjd är och hur innebördsglidningen från hemslöjd som produktionsform till hemslöjd som ting har gått till. Därefter kommer vi in på hemslöjdsrörelsens och därmed också hemslöjdsbegreppets fasta förankring i det nationella projektet och de exkluderande effekter som denna definition har fått. Inte bara idén om svenskheten har satt gränser utan även den geografiska grund utifrån vilken den ”ortskaraktäristiska slöjden” identifierades har marginaliserat exempelvis de nationella minoriteternas slöjdprodukter.

Det tidiga 1900-talets hemslöjdsbegrepp kunde inte rymma slöjdprodukter producerade inom ramen för nomadiska livsformer. Sedermera inkluderades den samiska slöjden, men det finns fortfarande en rad blinda fläckar bl.a. i förhållande till exempelvis romska slöjdtraditioner. Även hemslöjdsrörelsens smakfostrande normativa ambitioner har haft begränsande effekter och har exkluderat vissa tekniker och utföranden från att inkluderas som hemslöjd. Under senare tid har detta syns i Hemslöjdens arbete med den internationella slöjden (Hemslöjdens begrepp för slöjd med annat ursprung än svenskt).

Dessa Hemslöjdens och hemslöjdsbegreppets politiska dimensioner som exkluderar och marginaliserar snarare än utvidgar sociala nätverk och stöder slöjd som aktivism söker Palmsköld överskrida genom att betona hemslöjd som en handlingsburen kunskap. Med en sådan tyngdpunkt i definitionen hamnar de processer som ligger bakom den färdiga produkten i fokus snarare än produkten i sig. Den här utgångspunkten faller väl in i Sveriges kommande arbete med att implementera UNESCO:s konvention om de immateriella kulturarven som ratificerades 2010. Undertecknad håller med Palmsköld om de möjligheter som nya definitioner pekar ut, men vill dock antyda att om en historisk ballast ska kunna lämnas så krävs stora insatser för ett internt reflexivt arbete och satsningar på att finna nya sätt att mötas i ett segregerat Sverige.

Charlotte Hyllén-Cavallius, Stockholm